

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרצד

ערב שבת-קודש
פרשת תולדות
כ"ח במרחשוון ה'תשס"ח

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

נשיא דורנו¹⁵. ונוסף על הלימוד עצמו - ישתדלו כל אחד ואחת בהפצת המעיינות חוצה, לפעול על עוד יהודים שיעשו כן.

אחד מהם בנפרד, והן כפי שהם קשורים יחד ומהווים המשך זה לזה, ומה טוב - מתורתם של שלושת אבות החסידות: הבעש"ט, המגיד ואדמו"ר הזקן, ומה-טוב - שבכל יום יוסיפו בלימוד, הן בכמות והן באיכות, החל מהעניין שהזמן גרמא - תורתו של כ"ק אדמו"ר האמצעי, שהיא באופן ד"רחובות הנהר" כולל וכמיוחד - בספרים החדשים שנדפסו לאחרונה, ומצווה גורת מצווה - מתורתם של כל הנשיאים, ועד לתורתו של

15 וכבר יצא לאור ילקוט מותאם להצעה זו: "ילקוט רבותינו נשיאינו, מחולק לימי חודש כסלו", צפת ה'תש"ס.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ח במרחשוון ה'תשס"ח – ו' בכסלו ה'תשס"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ח במרחשוון	הלי כלאים פרק ג-ה.	הלי ביאת המקדש.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת רטו.
ש"ק	כ"ט במרחשוון	פרק ו-ח.	פרק ב.	מל"ת ריז. ריח.
א'	א' בכסלו	פרק ט-י. הלי מתנות עניים.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ג.	מל"ת מב. מ"ע קכ. מל"ת רי.
ב'	ב' בכסלו	פרק ב-ד.	פרק ד.	מ"ע קכא. מל"ת ריא. מ"ע קכב. מל"ת ריב.
ג'	ג' בכסלו	פרק ה-ז.	פרק ה.	מ"ע קכד. מל"ת ריג. מ"ע קכז. מל"ת ריד.
ד'	ד' בכסלו	פרק ח-י.	פרק ו.	מ"ע קל. קצה. מל"ת רלב.
ה'	ה' בכסלו	הלי תרומות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ז.	מ"ע קכו. קכט.
ו'	ו' בכסלו	פרק ד-ו.	פרק ח.	מל"ת קנד.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה התמה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת התמה***	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ח במרחשוון	4:01	4:48	5:10	6:07	8:42	11:24	11:54	4:46.3	5:12
ש"ק, כ"ט במרחשוון	4:02	4:49	5:11	6:08	8:42	11:24	11:54	4:45.5	5:11
א', א' בכסלו	4:02	4:50	5:11	6:09	8:42	11:24	11:54	4:44.8	5:10
ב', ב' בכסלו	4:03	4:50	5:12	6:10	8:43	11:24	11:54	4:44.1	5:10
ג', ג' בכסלו	4:04	4:51	5:13	6:11	8:43	11:25	11:55	4:43.4	5:09
ד', ד' בכסלו	4:05	4:52	5:14	6:12	8:44	11:25	11:55	4:42.8	5:08
ה', ה' בכסלו	4:06	4:53	5:15	6:14	8:45	11:25	11:55	4:41.6	5:07
ו', ו' בכסלו	4:07	4:54	5:16	6:14	8:45	11:25	11:55	4:41.0	5:07

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש
תולדות	4:08	5:21	4:23	5:23	4:13	5:21	4:26	5:24
ויצא	4:04	5:18	4:18	5:19	4:08	5:17	4:22	5:20

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מזל: מזון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il אינטרנט: chabad@chabad.org.il דואר אלקטרוני: ISSN 0793-7474

נשיא דורנו ממחלתו כשנת תשל"ח ויצא לביתו.
שחרית: יעלה ויבוא. חצי הלל.

אומרים את ההלל כסדר התפילה, והמאחרים לתפילה בציבור לא יאמרוהו לפני התפילה או בתוך פסוקי-דומרה, כי אמירתו על הסדר חשובה יותר מאמירתו בציבור.⁸

בסיום ההלל אומרים: "ההללך ה' אלוקיני כל מעשיך" בהשמטת תיבת 'על'. מיד לאחר מכן, אומרים: "ואברהם זקן... זכדיה...⁹ - כל זאת יחד

(7) לאחר האירוע שהיה בשמיני-עצרת באותה שנה. פרשת הדברים בארובה בקונטרס 'ראש חודש כסלו' (הוצאת 'פרצת', כפר-חב"ד תנש"א). סעודת ההודיה התקיימה רק ביאזת חנוכה. כן חובר לכבוד העניין 'מארש' מיוחד (ע"י הרה"ח ר' פייטל ש"י (ברצ"ל) הלוי לוי. כנראה, הושר לראשונה בר"ח כסלו תשי"מ) ה'מארש' מופיע בקלטת-שמע של 'ילדי ליובאוויטש - לונדון' בשם 'מי ארמיה', צד א.

(8) בשנים הראשונות סיפר הרה"ח ר"ל ש"י גרונר בשם הרבי בשם אדמו"ר מהרי"צ בשם אדמו"ר מהורש"ב, שאין לומר הלל שלא כסדר התפילה, כי אחר-כך, כשיתפלל שמו"ע ללא הלל, יהא זה כמו "אן אלטע געבאקענע בולקע" [=חלה ישנה שנאפתה מומן]. וראה כף-החיים סי' תכב ס"ק לח בשם שלמי ציבור: "ואין דעת האר"י וזה"ה נוחה... לומר דברים שלא כסדר". זאת למרות שעל-פי הגולה פסק אדה"י סי' תפח ס"ג לומר הלל עם הציבור גם אם הוא קודם התפילה, כשם שפסק בסי' נב ס"א לדלג בפסוקי-זמרה כדי להתפלל בציבור, ולמעשה נמנעים מזה כמבואר באג"ק חט"ו עמ' קע וח"ח עמ' פא. ועיי"ש ח"י עמ' סז, שאף שרבותינו נשיאנו היו מארכים הרבה בתפילת שבת, הנה ביום-טוב היו מסתדרים באופן שגמרו תפילת השחר עם הציבור ואמרו הלל עמהם, ע"כ. ולכאורה כך נהגו גם בראש-חודש (ראה סה"ש תש"ו עמ' 11. רשימות היומן' עמ' רז). וע"ע בס' 'דיני ומנהגי ר"ח - חב"ד' עמ' נה.

(9) (א) בס' שער הכולל ס"פ לו ביאר דברי אדה"י ("ויאמר...") שצריך לבטא שם זה בפה, אף שע"פ האר"י לטהרים מלהזכיר שמות-מלאכים (שער המצוות פרשת שמות. סי' שמירת הגוף והנפש סי' צ ס"ג, וש"נ. וגם בתפילה, כמו ביה"ר שלאחר התקיעות - מטה אפרים סי' תק"צ סל"ו, קיצור שו"ע סי' קכט סעיף טו), כי שם "יבדיה" הוא גם שם-אדם בתנ"ך (עזרא ח,ח ועוד).

(ב) פסטות לשון המקובלים היא שזהו שם של הקב"ה, אבל בס' אמרי פינחס השלם (ליקוט דברי הרה"ק ר' פנחס מקורין (י"ג) אות תנא, כתב שהוא שם מלאך.

(ג) ע"פ הכוונות בשם' משנת חסידים וכו' משמע שצ"ל אות ב' של 'יבדיה' במקץ, שלא כפי שמופיע בתנ"ך, ומה שלא ניקדו אדה"י - י"ל שהוא כדי שיהא שווה לכל נפש, בכל ניקוד,

אומרים שלוש פעמים¹⁰. גם הש"ץ אומר זאת לפני קדיש תתקבל.

חודש כסלו: חודש כסלו הרי בכלל מוצלח יותר מאשר החודש שלפניו ושל-אחריו.¹¹

מצד ריבוי הימים-טובים שבו, נעשה כל החודש כמו יום-טוב, ועד שפועל גם בחודש מרחשוון שלפניו (שאינו בו אפילו יום-טוב אחד) שנחשב כמו ערב-יום-טוב.¹²

"נחיצות גדולה לנצל את חודש כסלו להפצת שיטת חסידות חב"ד. ובפרט החל מהימים י' בכסלו, י"ט בכסלו ואילך, וסידור הדברים בפרסום המתאים. ולא רק בהנער החרדי בלבד, אלא גם זה שלעת-עתה עדיין אינו חרדי, הנמצא לעת-עתה 'חוצה'¹³."

שתי הצעות שהציע כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בזה:¹⁴

(א) בהתאם לזה שחודש כסלו הוא "חודש חסיד", לבטא זאת בכך שבמשך החודש יערכו התוועדויות חסידיות בכל מקום ומקום, הן לאנשים והן לנשים (כמובן, בנפרד), וכדאי גם לצרף את הטף. בהתוועדויות אלה ידברו דברי תורה ויעודדו להוסיף בלימוד התורה, נגלה וחסידות, ובהפצת היהדות והמעיינות חוצה. ובמיוחד - בימים-טובים החסידיים דחודש זה, החל מ'י' כסלו ואילך בכל יום, בכל מקום וחוג לפי עניינו, עד להתוועדות הכי גדולה ביום י"ט כסלו, ראש-השנה לחסידות, וכפעולה נמשכת - גם בימים שלאחרי זה, ובפרט בימי חנוכה, סיום החודש.

(ב) בכל יום בחודש כסלו ילמדו כל אחד מהאנשים הנשים והטף (ומה טוב - ברכים, בעת ההתוועדויות הנ"ל וכיוצא בהן) עניין (נוסף) בתורת החסידות, מתורתם של כל אחד מרבותינו נשיאנו והן של כל

ויודעיהן' ניקדו כפי ידיעתם (כל אלו - ע"פ 'סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות' עמ' תפא, ובקונטרס 'לוח השמטות ותיקונים' שלו לעמ' זה). וא"כ עדיף לחזור ולהדפיסו כפי שהיה, ללא ניקוד.

(10) הייסורים, א' דר"ח חשוון. ספר-המנהגים עמ' 36.

(11) מענה לעניין קביעת זמן לטיפול רפואי - לקוטי-שיחות כרך כ ס"ע 569.

(12) סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 78 ובהערה 1.

(13) אגרות-קודש ח"ה עמ' כט-ל.

(14) ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 85 ועמ' 97.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש, פרשת תולדות

כ"ט במרחשוון, מברכים החודש וערב ראש-חודש

יום ראשון

א' בכסלו - ראש-חודש

[פירוט מנהגי שבת מברכים נדפס לאחרונה ב'התקשרות' לשבת בראשית, גיליון תרפ"ט]. אמירת תהילים בהשכמה. אחר-כך ילמדו כשעה מאמר חסידות, ואחר-כך התפילה. הפטרה: 'מחר חודש'¹. ברכת החודש: המולד - בוקר שבת-קודש בשעה 5:45 ר' חלקים.

ראש-חודש כסלו - ביום הראשון.

אין אומרים 'אב הרחמים'.

יום התועדות.

"בשבת זו צריכים להתחיל כבר בהכנות הדרושות לקראת "מבצע חנוכה", כדי שיוכלו לארגן מבעוד מועד ש"מבצע חנוכה" יהיה באופן של "שטרעם", ובאופן ד"לכתחלה אריבער". ומכיוון שכל ענייני החודש כלולים ב"ראש חודש", ובפרט כסלו מדובר אודות חנוכה שהוא בסוף חודש כסלו - "נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן" - אזי צריכים להתחיל בכל עניינים אלו מראש חודש כסלו, ולכן צריכים לעורר אודות עניין זה בשבת מברכים חודש כסלו².

במנחה אין אומרים פסוקי "צדקתך".

מי שנולד ביום ל' כסלו (שאינו קיים בשנה זאת), יקיים מנהגי יום-הולדת מחר, ראש-חודש כסלו³.

(1) קרא הפטרה אחרת - קורא אחריה 'מחר חודש', ואם נזכר אחר הברכות, קורא אותה בלא ברכה (לוח כולל-חב"ד).

(2) 'תורת-מנחה - התועדות' תשמ"ג ח"א עמ' 514, ובכ"מ.

(3) כדן בר-מצווה, שו"ע אדה"ז סי' נה ס"ג.

וכמה ממנהגי ראש-חודש נדפסו לאחרונה ב'התקשרות', לשבת בראשית. כאן נזכרו מנהגים נוספים]. בתפילת ערבית של מוצאי-שבת, טופחים על השולחן כדי להזכיר לציבור לומר 'עלה ויבוא'. מנהג הנשים שלא לעשות מלאכות מסוימות בראש-חודש⁴.

תספורת: נוהגים שלא להסתפר (ושלא ליטול הציפורניים) בראש-חודש⁵. גם תספורת-מצווה לילד בהגיעו לגיל שלוש, תידחה ליום אחר⁶.

היום הבהיר "ראש-חודש כסלו". עורכים התועדות חסידית, לרגל החלמת כ"ק אדמו"ר

(4) שו"ע ורמ"א סי' תיו ס"א, שהפרטים תלויים במנהג המקום. יש מקומות שאסרו תפירה [ב'תורת מנחה - התועדות' תשמ"ד ח"ב עמ' 948 מודגשת מלאכה זו, וצויין לתשב"ץ ח"ג סי' רמד], סריגה, כיבוס (ידנט), וגיהוץ שלא לצורך היום (ראה שם: שערי-תשובה ס"ק ג. כר"החיים ס"ק ללב. אשלי-אברהם להרה"צ מבוסטאטש). ובערוך-השולחן שם סי' כתב ש"אצלנו" נשים העוסקות באומנות - עושות מלאכה, שלא קיבאו עליהן להפסיד פרנסתן (ואצ"ל ביחס למלאכות הקשורות בחינוך, ראה ס' חולי-המועד כהלכתו, פרק ו, סעיף עה).

(5) "מפני חשש סכנה, כי כן הוהיר רבי יהודה החסיד" [בצוואתו אות מח], שו"ע אדה"ז סי' רס ס"א. ומה שלא הביאו המ"א ואדה"ז שם את נטילת הציפורניים, ביאר במילואים (א) לסי' זה בסו"ס 'קיצור הלכות משו"ע אדה"ז', מפני שבעש"ק יש להקל בזה.

(6) ראה 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב עמ' שב שדן בזה, ומסיים: "ולדעתי יש לעשותה (תיכף) לאחר ראש-חודש". וכן במענה שלאח"ז. סיבת הרויזות בזה, ראה שם עמ' שא.

ראש-חודש: הנהגה ניסית שחודרת בתוך הטבע

מעלת ראש-חודש היא היותו ממוצע בין השבת לימי החול, ובכוחו להחדיר קדושה גם בעשיות של חולין, כמעלת פורים על שאר המועדים, הממשיך את הלמעלה מהטבע בטבע • מדוע מנהג איסור מלאכה בראש-חודש חל דווקא על הנשים ומה ההוראה מזה? • ובאיזה אופן ראוי להיות אמונה של חסיד? • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. יום¹ השבת כולל את כל ימי השבוע הבא. לפעמים מצינו שיום השבת כולל רק את ג' הימים הראשונים, ואילו ג' הימים שלאחרי זה שייכים ליום השבת שלאחריהם², ולפעמים מצינו שיום השבת כולל את כל ימי השבוע הבא³. ועל-פי האמור שיום השבת כולל כל ימי השבוע, נמצא, שביום השבת זה נכלל גם ראש-חודש כסלו⁴.

ב. הטעם שנקרא "ראש-חודש" ולא "תחילת החודש", הוא, כמו הטעם בנוגע לראש השנה, שנקרא "ראש השנה", ולא "תחילת השנה": מבואר בחסידות⁵ ש"ראש השנה" הוא לא רק

תחילת השנה, אלא גם ה"ראש" של השנה, כי, כמו שהראש כולל תחילה את החיות של כל האברים, וגם לאחר שחיות האברים נמשך מהראש הרי הוא קשור עדיין עם החיות של הראש והמוח⁶, כך כולל ראש השנה את החיות של כל ימי השנה, וגם לאחר המשכתם צריכים להיות קשורים עם הראש שלהם - ראש השנה.

וענינו בעבודה - שבמשך כל השנה צריכה להיות ניכרת ("עס דאָרף זיך הערן") ההתעוררות שהיתה אצלו בראש השנה, ובפרט בעניין קבלת עול, ענינו העיקרי של ראש השנה - "מצות היום בשופר"⁷, שענינו קבלת מלכותו יתברך, כמאמר רז"ל⁸ "אמרו לפני בראש השנה כו' מלכות כו' שתמליכוני עליכם כו' וכמה בשופר"⁹, ובאופן ש"תהא אימתו עליך"⁹.

ועל דרך זה בנוגע לראש-חודש - שהוא לא רק

(1) הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידית), ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ב ע' 490 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
(2) ראה פסחים קו, סע"א.
(3) ראה זח"ב סג, ב, פח, א.
(4) בשנה זו חל ר"ה כסלו ביום ששי (המו"ל).
(5) ראה לקו"ת תבוא מא, ג. נצבים מז, א"ב. דרושי ר"ה נה, א"ב. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. מאמרי ר"ה דשנת תש"א (סה"מ תש"א ע' 1); תשב"ב (סה"מ תש"ב ע' 10). ועוד.

(6) ראה תניא פ"ב ופנ"א. וראה גם לקו"ת נצבים ור"ה שם. עט"ר שם.
(7) ר"ה כו, ב (במשנה). שם כו, א.
(8) שם טז, סע"א. וש"נ.
(9) סנהדרין כב, א (במשנה). וש"נ.

תחילת החודש, אלא גם ה"ראש" של החודש, שכולל החיות של כל ימי החודש, וגם לאחריו זה מקבלים ימי החודש את חיותם מראש-חודש.

ג. ויש להוסיף בביאור כללות ענינו של ראש-חודש – שבפרטים ידועים הרי הוא ממוצע בין ימי החול ליום השבת:

ראש-חודש מותר במלאכה, ויש בו כל עובדין דחול, דלא כשבת ויום טוב, ואף-על-פי-כן, מצינו בתנ"ך¹⁰ שראש-חודש אינו נמנה בין שאר ימי המעשה, אלא נמנה בפני עצמו. וטעם הדבר – משום שאינו דומה לשאר ימי החול, אלא הוא למעלה מהם, שלכן אומרים בו הלל, ומקריבים קרבן מוסף, הוספה על כל הימים. וכמבואר בחסידות¹¹ שמעלת ראש-חודש לגבי שאר ימי המעשה היא כמעלת עולם היצירה, או גם עולם הבריאה, לגבי עולם העשייה. והעניין בזה:

לשון הכתוב אודות עשיית מלאכה בששת ימי החול הוא: "ששת ימים תעבוד"¹², שמשמעות הלשון "תעבוד" הוא גם לשון ציווי. ואף שהפירוש הפשוט הוא שבששת ימי החול מותר לעשות מלאכה, הרי, מבואר בחסידות¹³ כמשמעות לשון הפסוק, שבששת ימי החול צריך לעשות מלאכה. וכן משמע קצת מלשון המדרש רבה¹⁴: "לעבדה, ששת ימים תעבוד".

וטעם חיוב המלאכה בששת ימי החול – לפי שעל-ידי התעסקות במלאכה על-פי התורה פועלים למעלה את עניין "ששת ימים עשה הוי"¹⁵, המשכת הארה אלקית להוות ולהחיות העולמות, הארה אלקית המלוכשת בטבע¹⁶.

(10) ראה שמואל-א, כ, יט (הפטר מחר חודש) ובמפרשים שם. לק"ת ברכה ד"ה והי' מדי חודש בחדשו (צו, ד). ובכ"מ.

(11) ראה ביאור ע"פ מחר חודש באוה"ת בראשית כב, סע"א ואילך. הגהות לר"ה והי' מדי חודש הנ"ל באוה"ת ברכה ס"ע א'תתק ואילך. ועוד.

(12) יתרו כ, ט. ואתחנן ה, יג.

(13) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שמא, א. סה"מ תר"צ ע' עז ואילך.

(14) ב"ר פט"ז, ה (וראה לקו"ש ח"ז ע' 245 הערה 20).

(15) יתרו שם, יא.

(16) אלא שמכיוון שגם הטבע שרשו למעלה מן הטבע, לכן, המשכת הארה אלקית המלוכשת בטבע שע"י המלאכה היא דוקא במלאכה שחשיבא במשכן (ראה שבת צו, ב. ובכ"מ).

מה שאין כן יום השבת אסור במלאכה – כיוון שיום השבת הוא למעלה מעניין "ששת ימים עשה הוי"¹⁷, לפי שבו מאירה הארה אלקית שאינה מלוכשת ומוסרת בלבושי הטבע.

וראש-חודש – מעלתו לגבי שאר ימי החול היא שהטבע עצמו הוא נעלה יותר.

כלומר: שבת – ענינו הנהגה שלמעלה מהטבע, ימי החול – ענינם הנהגה שעל-פי טבע, וראש-חודש – ענינו להמשיך ולהחדיר את הלמעלה מהטבע בטבע.

ד. על-פי זה יש לבאר עניין אמירת הלל בראש-חודש, מה שאין כן בשאר ימי החול, וגם לא בשבת:

בהלל מדובר אודות אופן ההנהגה הנסית. ולכן אין אומרים הלל בימי החול (ועד ש"הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף¹⁷), כיוון שבהם צריכה להיות הנהגה על-פי טבע דווקא, כמו שכתוב¹⁸ "וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה", ו"לא סמכינן אניסא"¹⁹. וביום השבת אין אומרים הלל, משום שביום השבת "לא תעשה כל מלאכה"²⁰, ו"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"²¹ בדרך ממילא.

ובראש-חודש, שהוא הממוצע בין שבת לימי החול, אומרים הלל – מתוך בקשה להקב"ה להמשיך ולהחדיר את ההנהגה שלמעלה מהטבע – במלאכות ועובדין דחול²².

אלא, שאמירת הלל בראש-חודש (וכן איסור עשיית מלאכה בראש-חודש לנשים²³) הוא עניין של מנהג, מה שאין כן ביום טוב ובחנוכה שאמירת הלל היא מדינא²⁴ – כי, בראש-חודש חודרת ההנהגה הנסית בעובדין דחול באופן שבגלוי רואים עובדין דחול והגם הוא בנסתר, מה שאין כן ביום טוב וחנוכה

(17) שבת קיח, ב.

(18) פ' ראה טו, יח. וראה קונטרס ומעין מאמר כה פ"א.

(19) פסחים סד, ב. זח"א קיא, ב. קיב, ב.

(20) יתרו שם, י"ד. ואתחנן שם, יד.

(21) ע"ז ג, סע"א.

(22) עיין אוה"ת בראשית שם יט, א. סה"מ תש"א ע' 10.

(23) רש"י ע"ז ס"ח סתי"ז (וראה לקמן ס"ו).

(24) מבי"ם הל' חנוכה פ"ג ה"יז. – ולהעיר, שלאמיתו של דבר הרי "מנהג" הוא נעלה יותר, כמבואר בנוגע להמנהג דהקפות (לקו"ת דרושי סוכות פ, ג. ובכ"מ).

שם בעל תפלה אחר, אולי מוטב שיתפק באמירת קדיש וכיוצא בזה".

(3) "בקיצור שו"ע (להרב שלמה זלמן ברוי"ן) ח"א עמ' קיב, משו"ת משיב דבר להנצי"ב סי' יז, דתפלה בלחש יתפלל כרגילותו ובקול רם – כהציבור. וצריך עיון גדול דאין זה הכנה לתפילה בתור ש"ץ. ואדרבה – שו"ת נזר הקודש ח"ב או"ח סי' ב"י¹⁰. עד כאן משוליהגליליון של המכתב הנ"ל.

(ב) מענה ליחיד, ללא שם וללא תאריך, הנדפס בקובץ 'אהלי ליובאוויטש'¹¹: "שלא ירד לפני התיבה אם יהיה מוכרח לשנות הנוסח".

ג. לצערנו, כמו במקומות רבים בספר 'שערי הלכה ומנהג', גם כאן נדפסו זי"ל צד"ו הוראות סותרות, ללא פרטי השאלות (שאולי היו עוזרים לנו מעט בהכנה, או גם בהכרעה), וללא הצעת-הכרעה כלשהי, וחבל.

והנה הכרעת הרבי המאוחרת בנדון (מאיגרת הקודש הנ"ל), נראית כ'משנה אחרונה' שלו. אך אינו מזכיר ולו ברמז את הוראת אדמו"ר מהוריי"צ בזה. ולכאורה יש לדון, כיוון שידועה גדול הוזהירות של רבינו בדברי "כ"ק מו"ח אדמו"ר", ושהיה מבטל דעתו מפני דבריו לגמרי – האם שייך בזה המובא בש"ך¹²: "אם נמצא לפעמים תשובת גאון ולא עלה זיכרונו על ספר, ונמצא אחרים חולקים עליו, אין צריך לפסוק כהאחרונים, שאפשר לא ידעו דברי הגאון, ואי הוי שמעי, הוי הדרי בהו (=ואם היו שומעים זאת, היו חוזרים בהם)..."¹³.

ואולי ניתן לומר, שכיוון שאדמו"ר מהוריי"צ סייג זאת כ"הוראה לרבים", תיתכן (ואכן נשמע שהיתה, כנ"ל) הוראה אחרת ליחידים או לבית-הרב. והרבי, במסגרת עבודתו הקדושה בהנחלת מנהגי בית-הרב לכל אנ"ש (כמו האמור בשיחה שבראש ספר המנהגים), החליט, על כל פנים החל מזמן מסוים, להורות גם לרבים שלא לשנות את הנוסח כלל.

(9) הוא הספר 'שערים המצויינים בהלכה' על הקיצור שו"ע [מהדורה ישנה, ראה ב'התקשרות' גיליון תרפ"ט עמ' 14] – הערת המו"ל שם.

(10) כבר העירו בשו"ת שם לא נזכר 'צע"ג' זה (ואולי ציינו הרבי בקשר לסוף דבריו שבפנים, כיוון שמדבר שם על מניעת מחלוקת) – ראה 'התקשרות' שם. וא"כ, ה'צע"ג' הוא של הרבי.

(11) שם צויין: "ח"ד עמ' 64" והוא לנכון בגליון ב', ניסן-אייר תשנ"ה, בעמ' ה"ל, מרשימת הרה"ח המשפיע ר' מנחם זאב שי' גרינגלאס, בפרק שכתרתו "מנהגים מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ": "שמעתי שכ"ק אדמו"ר השיב לשואל אחד...". הרי שזו הוראתו של אדמו"ר מהוריי"צ ולא של אדמו"ר נשיא דורנו. ובנוסף – חבל שהשמיטו פתיחה זו, המעידה שהכתוב מוסר זאת רק "מפי השמועה".

(12) יו"ד סו"ס רמב, 'קיצור בהנהגת הוראות איסור והיתר...'. ס"ח. וראה בעניין זה גם בשו"ת שארית יהודה (להרה"ק מהר"ל, אחי אדה"ז) או"ח סי' י (נעקט בהוספת לשו"ע הישן כרך ג'ד עמ' 1359 ובמהדורה החדשה כרך ג עמ' תטו), וב'תורת מנחם – התוועדות תשמ"ו' ח"ד עמ' 94 ואילך (מגה).

(13) בהמשך כתב "ויש חולקים, שאין שומעים לאחרונים נגד גדולי הראשונים. ויש להחמיר". לכאורה הדעה השניה סוברת כמו הראשונה. אבל הכוונה כאן לחלוק על דברי הש"ך בתחילת הסעיף, שבכלל – פוסקים כאחרונים אם ראו דברי הראשונים ונחלקו עליהם. ולדעה זו אין פוסקים כמותם. ובעניינינו – לכאורה ברור שפוסקים כאחרונים, וכמו בעניין ברכת שהחיינו בפורים.

ש"ץ בבית-כנסת בנוסח אחר / "דרך החלון" לגבי מזוזה

תפילה כש"ץ בביהכ"נ דנוסה אחר*

א. באיגרת קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע¹ איתא בנדון:
 "במענה על שאלתו אודות שינוי הנוסח, הנה מה שנודע לי בזה הוראה לרבים, אשר בתפילה דלחש להתפלל בנוסח המקובל², ובחזרת שמונה-עשרה בקול רם בנוסח הקהל³..."
 המענה ניתן להרה"ר ר' מרדכי שוסטרמן ז"ל, בשנת אבולו על אמו. ובזיכרונותיו⁴ מסופר על כך שכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הורה לו לאחר מכן, בשנת אבולו על אביו (נפטר באלול תשי"א), להתפלל לפני התיבה בנוסח בית-הכנסת (אך הורה לו לשאול רב אודות "ברוך ה' לעולם" שבתפילת ערבית⁵).
 ב. אמנם בלקט החדש 'אוצר מנהגים והוראות - יורה דעה'⁶, האמור - ככתוב בשער הספר - להביא מענות של רבותינו נשיאנו (היינו לא רק של הרבי נשיא דורנו אלא גם של רבותינו שלפניו) - נשמט לגמרי המענה האמור, המפורש בכתב, ורק הביאו את המענה בעל-פה שהובא בזיכרונות הנ"ל, בצירוף כמה מענות נוספים מרבותינו בנושא זה:
 א) מענה מאגרות קודש שלו⁷, למי ש"לפעמים מוכרח לירד לפני התיבה בבית הכנסת אשר מתפללים שם לא בנוסח אר"י" - מיעץ לו הרבי שיעשה זאת בפשיטות עד שלא ירגישו בשינוי הנוסח (אך לא לעשות מחלוקת בשביל זה). וכללו בו בפנים⁸ את הנדפס שם כהערה בשוליה-הגיליון, שמביא שם:
 (1) מס' כל בו על אבילות: "שירד לפני התיבה ויתפלל [כנראה - הכול] בנוסח הציבור".
 (2) בשם ה"יטביליב": "שיתפלל וישנה אם אין שם בעל תפילה אחר". ומוסיף הרבי: "ואם כן צריך עיון ביש

* בהמשך לדיון בנושא אר"ח ה'תקשקות', גיליונות תקל"ד ותרפ"ט.

(1) ח"י"ג עמ' תצו, מיום יג ניסן תש"ט.

(2) = בדינו מרבותינו, דהיינו נוסח חב"ד.

(3) ולעירי שכל זה הוא רק כדי למנוע מחלוקת, כי מדינא מותר להתפלל (גם) כש"ץ בנוסח אחר משל הקהל, כמבואר בשערי הלכה ומנהג אר"ח ח"א סי' מו, עיי"ש.

(4) 'למען ידעו...בנים יוולדו' עמ' 115.

(5) וראה בכי"ב בגיליון תקל"ד הערה 12 בסופה.

(6) הוצאת היכל מנחם, ירושלים תשס"ו, סי' פה.

(7) כרץ י עמ' רז, מיום ח' טבת תשס"ו. מהמשך המכתב ברור, שגם כאן מדובר ב'חיוב'. וכנראה ה'הכרח' הנוכח בו הוא, שמפני תנאי עבודתו אינו מספיק להגיע לתפילה בביכ"נ בנוסח חב"ד, ואולי לכן מברכו הרבי בסיום "בברכה לפרנסה".

(8) ואינו נכון לנהוג כך, כי כשביאים להכריע כיצד לנהוג, חשוב לדעת אם הדברים נאמרו כשקלא-זוטריא (כמו בהערות בכלל) או כהוראה למעשה (כמו ב'פנים').

שנראה הנס.

ה. ובפרטות יותר - מבואר באריכות בחסידות²⁵ שיש מעלה בראש-חודש לגבי שבת ובשבת לגבי ראש-חודש:

מעלת השבת לגבי ראש-חודש - שראש-חודש מותר בעשיית מלאכה ויש בו עוברין דחול, מה שאין כן שבת אסור בעשיית מלאכה, להיותו

למעלה לגמרי מחול;

ומצד זה גופא היא המעלה בראש-חודש לגבי שבת - שלהיותו מותר בעשיית מלאכה, נמשכת וחודרת ההנהגה הנסית בעוברין דחול דווקא.

ויש לבאר המעלה של ראש-חודש לגבי שבת על דרך מעלת פורים לגבי שלש רגלים - שדווקא שמחת פורים היא "עד דלא ידע"²⁶, דבר שלא מצינו בשאר ימים טובים, שאף שמצוותן בשמחה, מכל מקום, לא ימשיך ביין ובשמחה וכו'²⁷.

ובהקדם דברי הגמרא²⁸ בביאור הטעם שאין אומרים הלל בפורים - שאחד התירוצים הוא משום ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן".

כלומר: נס פורים היה מלוכב בטבע, שהיו צריכים לבקש ולפעול אצל אחשוורוש שהוא יבטל את הגזירה, וגם לאחר זה נשארו עבדי אחשוורוש, ולכן אין אומרים בו הלל.

ואף שמדח גיסא יש חסרון בנס המלוכב בטבע (שלבן אין אומרים על זה הלל), הרי, לאידך גיסא

(25) ראה ד"ה והי' מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו גוי בלקו"ת ברכה צו, ד ואילך (ועם קיצורים והגהות כו' באוה"ת בראשית כה, א ואילך. ברכה ס"ע א' תתצט ואילך). סידור (עם דא"ח) שער הר"ח ריא, א ואילך. ועוד.

(26) מגילה ז, ב.

(27) ראה טושו"ע ואדה"ז אר"ח סו"ס תקסט.

(28) מגילה יד, א.

יש בזה מעלה - כי, היותו מלוכב בטבע מורה על גודל מעלת האור האלקי שחודר בטבע גופא, ומטעם זה גדולה שמחת פורים יותר משמחת כל הימים טובים²⁹.

ועל דרך זה היא מעלת ראש-חודש לגבי שבת - שהנהגה הנסית נמשכת וחודרת בהנהגת הטבע ועוברין דחול דווקא.

שאלו אצל חסיד אם יש לרבו רוח הקודש, והשיב: אני

יודע שהוא רבי, וממה-נפשך: אם רבי צריך רוח הקודש

- יש לו, ואם לאו - מהי ההתפעלות מרוח הקודש

1. ויש להוסיף ולבאר טעם המנהג של איסור עשיית מלאכה בראש-חודש לנשים דווקא:

מהחילוקים שבין נשים לאנשים - שנשים הם בדוגמת הגוף, ואנשים הם בדוגמת הנשמה³⁰.

ולכן, הנשים שהם בדוגמת הגוף שהוא מלוכב ומונה בענייני העולם - זקוקים לזהירות ("א' באווארעניש") והיכר, על-ידי העדר עשיית המלאכה בראש-חודש, מה שאין כן האנשים שהם בדוגמת הנשמה שהיא למעלה מענייני העולם, ואדרבה, ענינה לפעול בירור וכיבוש העולם ("איש דרכו לכבוש"³¹) - אינם זקוקים לזהירות והיכר כל כך.

והלימוד ומוסר-השכל בנוגע אלינו - שצריכים להיות במעמד ומצב כזה שלא יהיו זקוקים לזהירות והיכר כו' מעניינים שלא שייכים אליהם. ובפרט על-ידי השייכות לעניין נעלה שבאין-ערוך, שמתקשר אליו, ובאופן שנעשה אצלו כמו מוחש, שאז אינו זקוק לראיות צדדיות מבחוץ.

דוגמא לדבר - בנוגע להתקשרות אל הרבי: פעם שאלו אצל חסיד א' אם יש לרבו רוח הקודש,

(29) ראה תו"א מג"א צח, א ואילך. שערי אורה שער הפורים צט, א ואילך. ועוד.

(30) ראה זח"א עח, סע"ב ואילך (בס"ח). קכב, סע"ב ואילך (במהנ"ע). קפא, ב. סה"מ תרנ"ג ע' רלה. וש"נ.

(31) יבמות סה, ב.

והשיב: מה זה נוגע כל כך? אני יודע שהוא רבי, וממה נפשך: אם רבי צריך רוח הקודש - יש לו, ואם לאו - מהי ההתפעלות מרוח הקודש?³² ועל דרך מה שכתב הרמב"ם³³ בנוגע לאמונה במשה רבינו - ש"לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה", כי אם, "במעמד הר סיני שענינו ראו ולא זר וכו'".

- כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר³⁴ שבקטנתו, כשלמד בחדר, שאל אצל המלמד ר' שמשון³⁵ הייתכן, שלאחרי שהראו לפרעה מופתים ונתנו לו מכות, לא הועיל, והיה חוזר ומתחרט? המלמד אמר לו תירוצים שונים, ולא נתקבלו אצלו, לבסוף אמר לו המלמד: פרעה - לא האמין, ולכן, גם כשראה מופתים, הרי, כשהיתה הרווחה, חזר לסורו, לטבעו ומקומו הקודם. לעומת זאת, משה, היה חסיד, וחב"ד'ניק דווקא, ולכן לא חיפש מופתים. הוא ידע והאמין מיד (ש"בנערינו ובזקנינו גו' נלך"³⁶) ללא מופתים. רצונו היה להביא את התורה, ידיעת אלקות. ובהתאם לכך שיער גם בנוגע לבניישראל ששאלתם תהיה "מה שמו"³⁷, וכשהיה לו מענה על זה, אזי יקבלוהו בניישראל

(ללא מופתים)³⁸.

ז. נוסף על האמור לעיל בנוגע לכללות עניין ראש-חודש, יש מעלה מיוחדת בנוגע לראש-חודש זה - ראש-חודש כסלו - שכולל את כל הימים המיוחדים של חודש כסלו: ט' כסלו - יום ההולדת ויום ההסתלקות של אדמו"ר האמצעי.

יו"ד כסלו - יום הגאולה של אדמו"ר האמצעי. י"ט כסלו - יום הילולא רבא (כלשונו של רבינו הזקן)³⁹ של המגיד, ויום הגאולה של רבינו הזקן. כ"ד כסלו - הוספה מחדש ביסוד בית שני⁴⁰. וכ"ה כסלו - שבו נגמרה מלאכת המשכן, ואחר כך שילם לו הקב"ה בחנוכת חשמונאי, נס חנוכה בבית שני⁴¹.

וההתחלה לכל עניינים אלה היא על-ידי המשכת הברכה ביום השבת זה, ש"מינייה מתברכין כולהו יומין"³, כל ימי השבוע, ובכלל זה ראש-חודש כסלו שהוא הכולל את כל הנ"ל.

(חלק מהתוועדות ש"פ חיי שרה

מברכים החודש כסלו ה'תש"א.

'תורת מנחם - התוועדות' תש"א חלק א' (ב) ע' 82-87)

38) ראה תו"א ורא ד"ה ויאמר גו' ויהי לתנין (ג, א) - שהמופתים לא היו בשביל ישראל כי אם בשביל וירעו מצרים גו'.

39) אגרות-קודש שלו ח"א ע' צח-ט. וש"נ (נעתק ב"היום יום" יט כסלו).

40) חגי ב, יח.

41) יל"ש מלכ"ס-א רמז קפד.

32) ראה גם תורת מנחם - התוועדות השי"ת ח"א ע' 94.

33) הל' יסוה"ת רפ"ח.

34) ראה "רשימות" חוברת ט ע' 8. וראה גם סה"ש תרפ"ו ס"ע 101.

35) ראה אודותיו - לקו"ד ח"א קו, ב. סה"ש תרצ"ו ע' 120. תש"ד ע' 7. תש"ה ע' 15. ע' 123. תש"ז ע' 66. וש"נ.

36) בא י"ד, ט.

37) שמות ג, יג.

אלא בסוף פרשת וירא (כה,יא) נאמר "ויברך אלוקים את יצחק". לא ייתכן אפוא, שדווקא לאחר ברכת הקב"ה תשפיע הזקנה על יצחק באופן שיינטל ממנו מאור עיניו. לכן מוכרח רש"י לפרש שסיבות צדדיות גרמו לכך ולא עצם הזקנה.

(ליקוטי שיחות כרך טו עמ' 211-213)

* * *

מדוע הזיק העשן ליצחק בלבד ולא לעשיו ולנשיו? העשן, "שהיו מעשנות ומקטירות לעבודת כוכבים", הזיק רק ליצחק, שהיה "טהור עיניים מראות ברע"; דווקא עיניו הטהורות לא היו מסוגלות לסבול עשן טמא זה.

(לקוטי שיחות כרך י עמ' 74)

אנכי עשו בכרך (כז,יט)

החסיד רבי הילל מפריטש אמר:

כאשר אך לבש יעקב את בגדי עשיו, אמר על עצמו "אנכי עשיו בכורך!" ללמדך, עד היכן מגיעה עוצם ה"קליפה" של לבושי הגויים...

ואף שיעקב אמר זאת במרמה, כפירוש רש"י ("אנכי המביא לך, ועשיו הוא בכורך") - הרי זה גופא ראייה שלבושי עשיו השפיעו, שאף יעקב, שהוא "איש תם", ידבר בעורמה ובמרמה!

(רמ"ח אותיות, אות כג)

ויבא לו יין (כז,כה)

ארמי מיא לגו חמרא (זח"ג קפט)

יין - רומז לבחינת גבורה, כרשפי אש העולים מלמטה למעלה.

מים - רומז לבחינת חסד, כמים היורדים מלמעלה למטה.

ארמי מיא לגו חמרא - יעקב, שמידתו מידת התפארת, המחברת וממזגת חסד וגבורה, מזג מים (חסד) לתוך היין (גבורה).

לכן הטעם בתיבת "יין" הוא מרכא כפולא, לרמז על החיבור וההתכללות של חסד וגבורה.

(תורה אור, פרשת וישלח, דף כה,ב)

בא אחיך במרמה ויקח ברכתך (כז,לה)

מדוע לקח יעקב את הברכות במרמה דווקא?

כי נפילת ניצוצות הקדושה לתוך הקליפות היתה בדרך ערמה, ככתוב (בראשית ב) "והנחש היה ערום", שרימה את אדם וחווה, וחטא עץ הדעת גרם כידוע ליירידת ונפילת הניצוצות. לכן גם הבריור וההעלאה של הניצוצות צריכים להיות בדרך של מרמה, ככתוב (תהלים יח) "עם עיקש תתפלת".

והבריור נעשה על-ידי יעקב, שהוא בדוגמת אדם הראשון, כמאמר רז"ל (בבא בתרא נח) "שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון".

(ספר המאמרים תש"ג, עמ' 187)

פרשת תולדות

ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק (כה, יט)

יצחק נתעטר באברהם, ואברהם נתעטר ביצחק (מדרש תנחומא)

יש המתגאים ומתפארים בייחוס האב והסבא ה'נאה' שלהם, אך הם עצמם במצב שהאב והסבא כלל לא גאים בהם. כאן מרמז הכתוב שצריכים להיות שני הדברים: "יצחק בן אברהם" - הבן גאה באביו ("זכות אבות"), "אברהם הוליד את יצחק" - האב גאה בבנו ("זכות בנים").

(ליקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 661)

אברהם הוליד את יצחק (כה, יט)

אברהם הוליד את יצחק: לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה... צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק (רש"י)

זו היתה טענת "ליצני הדור": אמנם בעניינים רוחניים אין יהודי כפוף להגבלות הטבע; אבל בעניינים גשמיים, מוכרח היהודי להיות כפוף לחוקי הטבע, ל"אבימלך", המלך והשר של המדינה, שדרכו עוברות כל ההשפעות הגשמיות - "מאבימלך נתעברה שרה".

לכן צר הקב"ה את קלסתר פניו של יצחק דומה לשל אברהם, ללמדך, שגם את ההשפעות הגשמיות של היהודי אין הוא מקבלם מ"אבימלך" ח"ו, אלא מ"אברהם" - "אברהם הוליד את יצחק". כשיהודי מעורר את כוחות נפשו ומתגבר על המניעות של הגוף והנפש הבהמית, גם ענייניו הגשמיים אינם כפופים לחוקי הטבע.

(לקוטי שיחות כרך ג, עמ' 784)

ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה (כה, כז)

יהודי צריך לעסוק גם בעבודתו של עשוי, כפי שעבודה זו היא על-פי תורה. כלומר: יש 'לצוד ציד' מענייני העולם, 'שדה', ולעשות מהם 'מטעמים' לאבינו שבשמים. לשם כך צריכים להיות 'יודע ציד', היינו שיש להתלבש בלבוש העולם, ולדעת במה 'מונח' העולם, במה הוא 'חי'. לדוגמה, כשמדברים עם יהודי הנמצא ב'שדה', וצריכים לקרבו ליהדות, אי-אפשר לדבר אתו בלשון הקודש, בסגנון המתאים ליושב אוהל; יש לדבר אתו בשפת המדינה, והתוכן של הדברים צריך להיות ב'לבוש' מתאים.

(לקוטי שיחות חלק כ עמ' 114)

ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת (כז, א)

ותכהין: בעשנן של אלו (שהיו מועשנות ומקטירות לעבודת אליילים) (רש"י)

מדוע אין רש"י מפרש כפשוטו של מקרא, ש"ותכהינה" אירע בדרך הטבע - "כי זקן יצחק"?

כי הרחיב ה' לנו - בניין נצחי

ג' בתי מקדשות כנגד ג' בארות

בניי ישראל ניסו ובנו בית מקדש ראשון, ואף-על-פי-כן, העולם לא היה עדיין מסוגל לקבל ולקלוט זאת, ולכן היה קיומו בהגבלה - ארבע מאות ועשר שנה, ואחר כך חרב. ולאחרי כן - לאחר גלות קטנה של שבעים שנה, גלות בבל - ניגשו בניי ישראל עוד פעם ובנו מקדש, "ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם", על מנת לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, ואכן היה בית המקדש השני באופן ש"גדול... כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", שעמד עשר שנים יותר מבית ראשון, אבל גם הוא היה בהגבלה, ולאחרי ארבע מאות ועשרים שנה נחרב.

וכל זה הוא מפני שבזמן בית ראשון ושני עדיין לא היה העולם יכול לקבל הגילוי דעצמות ומהות כפי שיהיה לעתיד לבוא - לא כפי שהיה במתן-תורה, שהמטה נשאר במעמדו ומצבו, אלא כפי שיהיה לעתיד לבוא - שהמטה יהיה כלי לאלקות באופן שהכלי נעשה מאוחד עם האור, שלכן, "לעתיד לבוא אם אדם הולך ללקוט תאנה בשבת, היא צווחת ואומרת שבת היום".

ובעניין זה היא תכלית העבודה והגיעה של בניי ישראל בזמן הגלות - לפעול את ההכנה, ויתירה מזה, לא רק הכנה בלבד, אלא גם ההליכה בדרך המובילה מבית ראשון ובית שני שלא היה להם קיום, לבית השלישי, שיהיה בנין לעד ולעולמי עולמים - כמו שכתב הרמב"ן שבית ראשון ובית שני הם כנגד ב' הבארות "עשק" ו"שטנה", ובית שלישי שיהיה בנין נצחי הוא כנגד הבאר השלישית שנקראת "רחובות", על שם "כי הרחיב ה' לנו", ועל-ידי מעשינו ועבודתינו בזמן הגלות הנה מיום ליום ומשעה לשעה הולכים ומתקרבים לכך.

(תורת מנחם - התוועדות ה'תשי"ד חלק ג (יב), עמ' 83-84)

אצל יצחק האיר "העתיד לבוא" כבר עתה

אמרו חז"ל שלעתיד לבוא יאמרו דווקא ליצחק "כי אתה אבינו". וטעם הדבר מבואר בחסידות - לפי שענינו של יצחק הוא פחד וביטול, שזהו אחד החידושים של הזמן לעתיד לבוא [1].

ויש לומר, שלכן מצינו גבי יצחק שבכמה עניינים היה בדוגמא שלעתיד לבוא. בנוגע לכל האבות אמרו חז"ל שהטעימן הקב"ה מעין עולם הבא, אלא, שאצל כל האבות היה ה"מעין עולם הבא" רק בענין התענוג, "הטעימן", אבל יצחק היה כל חייו בדוגמא דלעתיד, כיוון שבעת העקידה פרחו נשמתו ונמשכה בו נשמה מעלמא דאתי - מעולם הבא.

על-פי זה יובן גם המבואר בחסידות הטעם שיצחק רצה לברך את עשו, כיוון שהסתכל עליו מלמעלה, מצד המקיף - שלכאורה אינו מובן: כשם שיצחק ראה את המקיף, היה צריך לראות גם את הפנימי, שבו פועל המקיף?

ועל-פי הנ"ל יובן - מכיוון שיצחק היה למעלה מהזמן, ראה את עשו כמו שהוא לעתיד, לאחר הבירור, היינו, לא במעמד ומצב ד'וישטום עשו את יעקב", אלא כפי ש"ורב יעבד צעיר, באמונה ובלב שלם", כמבואר בהמאמר של אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

(תורת מנחם - התוועדות ה'תשי"ד חלק א (י), עמ' 162)

כתביו וספריו של ה"משכנות לאביר יעקב"

- הרב הלל משה מעשיל גלבשטיין • "כפי הנראה היה חסיד גדול"
- תשובה שהוציא הרבי בערב-יום-כיפור אחרי תפילת המנחה • דעת
- יחיד לגבי חובת שמירת המקדש בזמן הזה • לסוגיות בכל נושאי המקדש, פתק באבני הכותל, שמירה על-ידי קטנים, ועוד - ציין הרבי תמיד לספר הנ"ל • ליום פטירתו כ"ד במרחשוון

ספר זה נכתב על-ידי מי ש[כפי הנראה] היה חסיד גדול, תחילה היה אצל הצמח צדק אחר כך היה אצל האדמו"ר [=בעל חידושי הרי"מ] מגור, אחר כך עלה לארץ-ישראל, והתיישב בירושלים... את הספר עצמו ראה הרבי עוד בחיי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע כשנקלע לידיו, והראהו לחותנו. ואז שוחחו אודותיו. לימים יכתוב הרבי לאדם ששיגר לו כתב-יד מסויים (כ"ד סיוון תשי"ח - התקשרות גיליון שפו עמ' 13):

יש לעיין בספר משכנות לאביר יעקב (הנדפס בירוש[לים] ת[בנה] ו[תכונן] שנת תרח"ם), שבטח נמצא הספר אצלם, הנדפס שם סי[פור] הנ"ל.

בהזדמנות נדירה בשנת תשל"ז התייחס הרבי לתפקידו שלו והתבטא כי ענינו הוא למסור את שקיבל מחמיו כ"ק אדמו"ר מהו"רי"צ, אביו וחסידים הראשונים.

רשימתנו זו מוקדשת ליחסו של הרבי לספריו ולכתביו של אחד החסידים הראשונים, הרה"ג הרה"ח ר' הלל משה מעשיל גלבשטיין (ד' כסלו תקצ"ד - כ"ד מרחשוון תרס"ז), שזכה להסתופף בצל הצמח-צדק, עלה לארץ-הקודש והתמסר לשמירת מקום המקדש, כפי שהאריך גם בספרו החשוב "משכנות לאביר יעקב".

חסיד הצמח צדק שעלה לארץ-ישראל

לראשונה דיבר הרבי עליו ברבים בהתוועות שבת קודש פרשת משפטים תשל"ב (שיחות קודש' תשל"ב כרך א' עמ' 157) אגב דינו בסוגיית שמירת המקדש על-ידי הכהנים, וכה אמר:

...בדרך אגב (גרעדע): לאחרונה עיינתי בספר הנקרא "משכנות לאביר יעקב",

שמירת המקדש גם בזמנו

בהתוועות הנ"ל (בש"פ משפטים תשל"ב) התייחס הרבי לדיוניו של המחבר בנוגע לחיוב שמירת המקדש בזמן הזה: שהרי "שמירת המקדש מצות עשה, ואף-על-פי שאין שם פחד . .

ר' שמואל מונקעס

מכשפה לא תחיה

סיפר [כ"ק הרי"צ]: ר' שמואל מונקעס, היה נקרא כן על שם אביו שמואל, כי היה יתום, דר בעיר אצל פאלאצק, כמדומה. בגליל ההוא היו שני מכשפים, שאינם יהודים, והיו מצירים הרבה ליהודים. בכלל, היו משתדלים להתקרב ליהודים, כי היו שמחים בזה שיהודי ישב שעה אחת בלי כובע וכיוצא בזה. אבל לא עם ר' שמואל מונקעס.

פעם אחת הראו להם על ר' שמואל מונקעס, כי הוא זה. ויחלו לדבר אתו על דבר ויכוח דתי. ומעניין לעניין התחילו לדבר אודות כישוף. ויאמר ר' שמואל מונקעס - והיה כל זה בקרעטשמע [=בפונדק] ובמעמד כמה אנשים, יהודים ואינם יהודים - כי הוא מכשף יותר גדול מהם. ויחלו המכשפים לעשות מעשה כישוף. ור' שמואל מונקעס אינו עושה מאומה. ויציעו לו כי יקחו כוס יין-שרף, יתנו לאיש לטעום, למען יראו כי אינו סם וכו', הם ילחשו על הכוס והוא ישתה אחר-כך את הכוס.

ר' שמואל מונקעס הסכים לזה. ובתנאי שאחר-כך ישתו הם כוס יין-שרף שייתן הוא להם. ויתרצו המכשפים גם לזה. וייקחו כוס יין, וייתיצבו בפינה, לחשו על הכוס ויתנוהו לר' שמואל מונקעס. הלזה לקח את הכוס בדרך עליו "שהכול נהיה בדברו" וישתהו. בראות המכשפים שלא הצליחו בכשפיהם נבהלו עד מאד, ולא חפצו לשתות הכוסות שנתן ר' שמואל מונקעס לכל אחד ואחד מהם. אבל המסוכים והעומדים שם הכריחוהו על זה. וישתו. - האחד מת באותו יום, והשני - למחרתו.

(ספר השיחות תרפ"ח-תרצ"א, תרצ"א עמ' 149)

איזה גוי חזק יותר?

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר אודות אחד מצעירי החסידים של אדמו"ר הזקן - החסיד ר' שמואל מונקעס, שמתבעו אהב ענין של צחות... - כיצד היתה תחילת התקרבותו לאדמו"ר הזקן:

כאשר ר' שמואל הגיע בפעם הראשונה אל אדמו"ר הזקן בליאזנה, היה זה באמצע הלילה. העיירה כולה היתה שרויה בחשכה, וכל בני העיירה היו ישנים.

ר' שמואל לא ידע היכן נמצא ביתו של אדמו"ר הזקן, אבל שיער שכביתו של הרבי בוודאי מואר, שהרי הרבי יושב ולומר כל הלילה, והחליט שיחפש בית שבוקע ממנו אור, וזה יהיה סימן עבורו שזה ביתו של הרבי.

וכך הווה. ר' שמואל הסתובב ברחובות העיירה עד שהבחין באור שבוקע מאחד הבתים, וניגש לשם, ודפק על הדלת. - כיוון שכל בני הבית היו ישנים, ניגש אדמו"ר הזקן בעצמו ופתח את הדלת, ושאל את ר' שמואל מה רצונו. והשיב ר' שמואל, שרצונו ללון בבית. שאל אותו אדמו"ר הזקן: וכי לא מצאת בית אחר ללון? אמר לו ר' שמואל: זה גם כן בית יהודי... ואמר לו אדמו"ר הזקן: יכולני לקרוא לגוי שיגרש אותך. בשמעו זאת התפרץ ר' שמואל בכבי ואמר: "רבי! מיין גוי איז שטאַרקער פון אייער גוי" (הגוי שלי חזק מהגוי שלכם). ואז הכניסו אדמו"ר הזקן לביתו. וזו היתה תחילת התקשרותו של ר' שמואל לאדמו"ר הזקן.

(תורת מנחם - התוועדיות' תשי"ז חלק ב' (ט) ע' 300)

ולהעיר ממה שכתוב בספר משכנות שם חלק ב (יד, סוף עמוד ב) בביאור הטעם שלא מצינו שגדולי ישראל ישתדלו בקיום מצוה זו - כי אין הדבר בידינו לקיים עד שנקבל רשות מהממשלה, ולכן אין לומר כאן ש"לא ראינו ראייה" לכולי עלמא, דמה שלא ראינו מעולם לשמור על המקדש אפשר דלא ניתן רשות מהממשלה.

אגב: בהערה 35 נשאר הרבי בתמיהה מסויימת ברוח דברי הרמ"מ גלבשטיין:

ועדיין צריך עיון קצת בנוגע להנהגת רבותינו נשיאנו, שמסרו נפשם על חיזוק ארץ ישראל - ומכל מקום לא השתדלו - באופן של הידור מצווה - לקיים מצוות שמירת המקדש (או על כל פנים זכר למצווה זו), על-כל-פנים בזמנים מוסוגלים, ובאופן שלא יהיה בזה (כל כך) סכנה (בעת שכמה מישראל ילכו ביחד בשבת ויוסיטוב להתפלל בכותל המערבי וכיוצא בזה), או בזמנים שלא היה בזה סכנה.

אור לכ"ד במרחשוון תשל"ו נמסרה לרבי רשימת הרמ"מ על דבר שליחות ששלח הצ"צ אליו את איש אחד מבית לוי, וכן ביאור [בדרך-אפשר של המוסר ר' משה שיל] הרבי הגיב על-כך: נתקבל ותשאות חן ודבר בעיתו - בהמשך להתוועדות ויעקב הלך לדרכו, אזכיר על הציון. כשהרבי נסע לביתו, אחז בידו הקדושה רשימה זו.

באוסף כתבי היד של ר' מעשיל פרטים נוספים

הקשורים לרבותינו כמו למשל "סידור עם דא"ח" בתוספת הערות וצינונים, הערות אחרות על גיליוני שו"ת הצמח צדק. בדרך השער ציין לעצמו מתי הגיעו אליו ספרי הצמח-צדק. חלק מהנ"ל נמסר לרבי, והמוזכר הרה"ח הרב בנימין ירחמיאל שי קליין סיפר כי זמן רב היו ההערות מונחות על שולחנו הקדוש של הרבי.

על הסיפורים של המחבר התבטא הרבי (במכתב משנת תשט"ו): "ובו סיפורים מבהילים". אין איתנו יודע עד מה: באחד ממכתביו כותב ר' מעשיל: "ולבי נשבר בקרבי אין לי מנחם, מנחם משיב נפשי אשר מפני סיבת המשפחה נאלצתי לנסוע מכ"ק אדמו"ר הצ"צ".

ועוד בהזדמנות: "וכל שכן האנשים הדבוקים באהבתך ואומרים כי הרבי הוא בחינת משיח כפי המנהג".

הרבי דן בשאלת המחבר

ככמה הזדמנויות, כשביקרו אצל הרבי גדולי תורה ואדמו"רים, דן עמם הרבי בשאלה שעורר עליה בעל ה"משכנות לאביר יעקב", והיא: האם מותר להכניס פתק בין אבני הכותל המערבי - ראה בהרחבה בקונטרס רשימת דברי כ"ק אדמו"ר בעת ביקור האדמו"ר מגור זצ"ל מכ"ד אייר תשל"ז (הוצאה חדשה תשס"ז) סעיף יד (עמ' כ"כא). וראה גם ספר 'מקדש מלך' כרך ב' עמ' 437.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 03-9607588, שלוחה 130

מלסטים" (שאיילו היה זה בשל פחד מלסטים - הרי כיום אין צריך לשמירה) אלא "שאינן שמירתו אלא כבוד לו", "אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", ולפי זה ראוי היה לכאורה לנהוג בשמירת המקדש גם בזמן הזה. ובמיוחד, ש"קדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה... אף-על-פי ששוממין בקדושתן עומדין", ו"לא יכנס אלא למקום שמותר להיכנס לשם כו", ובפרט שחסרה הטהרה ועוד כמה פרטים. אשר מכל זה מובן שלכאורה היה צורך לקיים את מצוות שמירת המקדש.

באותה הזדמנות הוסיף הרבי:

המחבר התכתב בנושאים אלו בין השאר עם הרה"ג וכו' הסוכצ'ובער [=בעל 'אבני נזר'], בנוגע לשמירת המקדש. מאידך, ישנו הספר 'עולת תמיד' של הרה"צ וכו' ממונקאטש [=בעל 'מנחת אלעזר'] אשר חולל רעש ("אג גאנצן שטורעם"), וכדרכו בסופה וסערה, ושלל את כל העניין: היתכן לומר שבזמן הזה ישנו החיוב דשמירת המקדש.

ברם: (א) מדבריו [=של המונקאטשער] שם גופא ניתן להיווכח שאין הסברא מושללת לגמרי, (ב) לא כל דחיותיו שם הכרחיות, ואדרבה, בכמה פרטים - מסתבר שבעל ה'משכנות לאביר יעקב' צודק! לקראת שבת קודש פרשת קורח תשל"ד נדפסה אותה שיחה משנת תשל"ב, מוגהת על-ידי הרבי [נדפסה לאחר מכן ב'לקוטי שיחות' כרך יג]. בהערה 18 שם נאמר:

ראה שקלא וטריא אם מצוות שמירה חשוב עבודה או לא באבני נזר יורה דיעה סימן תמט. בארוכה בספר משכנות לאביר יעקב (להרה"מ"מ גלבשטיין) חלק א. ובצפנת פענח (להרגצובי) בכמה מקומות...

מכאן ואילך צויין לו בעוד הערות:

בהערה 38: "...ועל-דרך-זה כתב באורות המצוות מצווה שפ"ח הובא במשכנות לאביר יעקב שם סימן י"ד (ה, סע"א ואילך) ועוד".

בעניין המקומות שהכוהנים שומרים - בהערה 56: "משכנות לאביר יעקב שם בכמה מקומות (נסמן במפתח העניינים שם)".

בשאלה איך הניחו לקטנים שאינן בני מיעבד מצווה לשמור (בעליות "והרובין שומרים שם")

- הערה 65: "ובמשכנות שם חלק א סימן קלג ואילך".

בהמשך לאותה שאלה בעניין השמירה שדורשת דעת - צויין בהערה 66: "וראה משכנות לאביר יעקב שם סימן קל"ד ובסימן קנט".

"גולת הכותרת" שבין ספרי המחבר

סח הרה"ח הרב יהודה לייב גרונר שי', מזכיר כ"ק אדמו"ר, לנכדו של המחבר, הרה"ת משה מנחם מענדל שי' גלבשטיין (אשר התעסק מאז בכתביו ומרבית החומר לרשימה הוא בזכותו): בעת שהיית בהיכלו הק' של כ"ק אדמו"ר בימים שלאחר השיחה בש"פ משפטים תשל"ב אמר הרבי (תוכן הדברים):

ביקשתי מנכדי המחבר, הם בני משפחת גלבשטיין, בעת שהיו אצלי כי ידפיסו את הספר הנ"ל, ובאם יש עוד כמה כתבים ממנו שידיפסו גם כן...

הגאון רבי משה מענדל וינקלער (ז"ל) נכנס לרבי ל'יחידות' באור ליום ו' ערב שבת קודש ו' תמוז תשל"ג, וציין בפתק שמסר לרבי כי הוא נכדו של בעל ה'משכנות לאביר יעקב'.

כ"ק אדמו"ר: הספר הגיע לידי:

הרב וינקלער: ישנם מהסבא קדישא עוד ספרים בנגלה ובנסתר.

כ"ק אדמו"ר: אולם הספר 'משכנות לאביר יעקב' הרי הוא גולת הכותרת, הספר החשוב שבין ספרי המחבר [או שאמר: הספר 'משכנות לאביר יעקב' הוא הספר הכי מפורסם שלו].

(כשהרב וינקלער הזכיר אחדים מבני המשפחה, אמר) כ"ק אדמו"ר: שיהא ניכר בהם צור מחצבתם.

קדמה לאותה יחידות ההתייחסות הבאה: בשלהי חודש סיוון תשל"ג מסר הת' משה גלבשטיין את העותק הראשון של המהדורה המחודשת של 'משכנות לאביר יעקב'. הרבי השיב על-כך במענה מערב שבת קודש כ"ט סיוון תשל"ג: נת[קבל] [תשואת] ח[ן] [תשואת] ח[ן].

באותה תקופה סיפר המשמש בקודש שהספר היה מונח על שולחן חדר הספרייה של הרבי

בכיתו. והרכי עיין בו כמה פעמים, בעת שסעד בכיתו.

באותה הזדמנות (ערש"ק כ"ט בסיוון תשל"ג) ביקש הרבי פרטים אודות אוסף הספרים והכתבים הנמצאים בספריית רבי מעשיל זצ"ל.

סידור תפילה למושה – פירושים ומנהגים

אור לכ"ג תמוז תשל"ג נכנס הת' משה גלבשטיין ל'יחידות' ומסר לרבי את ספריו הבאים של ר' מעשיל: סידור תפילה למושה / ספר פתיל תכלת / 'אור לישירים' - חידושי פסחים.

הרבי עיין בספרים. תחילה עיין בדף השער ופנים הספר של 'תפילה למושה'. אחר-כך עיין בספר 'פתיל תכלת' ושאל: האם הדפיסו בירושלים עתה את הספרים הללו ביחד עם הספר [=] 'משכנות לאביר יעקב'?

הרבי המשיך: יישר כוח עבור הספרים. בשנת תשט"ו (ראה 'אגרות קודש' כרך כא עמ' רצג) שיגר לרבי המשפיע הרה"ח ר' מנחם זאב הלוי שי' גרינגלאס את הסידור 'תפילה למושה' של הרב גלבשטיין בהשאלה ('אשר כבקשתו הוחזר לו בדואר רשום ובטח כבר הגיעו').

אולם ממקום אחר נמצאנו למדים שהרבי מצטט את תוכנו לפחות מ'כלי שני' כבר לפני כן. זה היה כימי השבעה להסתלקות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (תורת מנחם כרך א' עמ' 7), והרבי סיפר:

מצאתי נדפס שהרה"ח וכו' ר' הלל מפאריטש הניח ארבעה זוגות תפילין, ושהעידו לפני המחבר שבני ה"צמח צדק" הניחו ארבעה זוגות תפילין. בשולי הגיליון צויין:

במהדורה בתרא לספר משמרת שלום סימן ד שמוצא כן "בספר הנדפס מחדש".

והנה בסידורו של הרב גלבשטיין דף י"ד עמ' עמ' ב איתא: "העיד לפני ידידי החסיד ר' יעקב משה נ"י כשהיה בליובאוויטש אצל אדמו"ר הצ"צ זצ"ל אז כשהיה אצל בני אדמו"ר זצ"ל ראה כי בבוקר קודם שהתפללו תפלת שחרית והיה מנהגם תיכף בבוקר להניח תפילין והיו קוראים קריאת שמע

בזמנו עם תפילין דווקא" (וראה 'ימי מלך' כרך א' עמ' 63 הערה 7).

כתבי יד מאמרי הצמח צדק מתוך רשימותיו

באותה הזדמנות (בי'חידות' הנ"ל) מסר הת' משה גלבשטיין העתק המכתב ששיגר הרב מעשיל לרבי שניאור זלמן מקאפסוט. באותו מכתב הוא מספר על היחידות שלו אצל הצמח-צדק ופרטים מאלפים מחצר הרבי דאז.

הרבי פנה אליו ושאל:

אתה כותב [=ב'פתק' שהגיש] שהבאת מכתב שר' מעשיל שלח להקאפוסטער. איה הרשימה? מכיוון שהמכתב היה מונח במעטפה אחת עם הספרים, הביט הנשאל לעבר המעטפה.

הרבי עיין ברשימה והתעניין אם זהו כתב יד של ר' מעשיל והוסיף: אולי ישנו החילוק בכתב יד מצד משך השנים שעברו, אולי זהו החילוק בשנים. הת' משה גלבשטיין אמר (כמו שגם כתב בפתק): איני יודע אם זה כתב-ידו, או של בנו, או העתקת מעתיק.

"דרך אגב ("גראדע") - הוסיף הרבי - לאחרונה הגיע לידי ביכל כתב-יד של ר' משה מעשיל וכפי הנראה אין זה כתב-ידו שלו".

מוסיף ומספר הרה"ת ר' משה שי' גלבשטיין: אחר כך שאל הרבי מנין השגתי את הרשימה, והשבתי שלקחתי זאת מתוך אוסף הכתבים שלו. הרבי הודה לי במילים האלה:

יישר כוח לך על כך, ויישר כוח על הספרים. כשהרבי הלך באותו לילה לביתו, בשעה 4:30 לפנות בוקר, החזיק בידו הקדושה רשימה זו.

למחרת שעה אצל הרבי ספרן מפורסם והרבי שאל אותו: השמעתם מה הגיע לידי ('איר האט גהערט וואָס איך האָב דער האַלטען')? - והרבי המשיך וסיפר: "אמש היה אצלי בי'חידות' נכדו של ר' משה מעשיל ומסר מכתב שר' מעשיל שלח להקאפוסטער". בהמשך הזכיר הרבי שר' מעשיל היה אצל אדמו"ר הצמח-צדק.

בשלהי שנת תשל"ד פנה הרה"ת ר' משה

גלבשטיין למהדיר כתבי רבותינו, הרה"ת ר' אהרן שי' חיטריק, וביקש לברר בקשר לכמה תכריכי כתבי-יד חסידות (שהביא עמו), מאוסף מאמרים שנרשמו על-ידי רבי מעשיל - אם באו בדפוס? בירור העלה כי המאמרים כבר באו בדפוס, מלבד המאמר "פסח ומילה" מאדמו"ר הצמח צדק, ואשר הרבי בירר כבר בעבר אודותיו. הרב אהרן שי' סיפר שהוא חיפש אחר המאמר בכמה ספריות. המאמר נמסר מיד לרבי. בערב יום-הכיפורים אחר תפילת מנחה (!) נתקבל מענה מהרבי:

הנ"ל נת[קבל] ות[שואות] ח[ן] ת[שואות] ח[ן] ומילתא אלבישייהו יקרא.

בספר מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - הנחות-תרי"ד-תרט"ו (קה"ת תשנ"ז) נדפסו "קבוצת רשימת מאמרים משנת תרט"ו, מדרך כתב-יד הדומה לכתב-יד של הרה"ג הרה"ח הר"ר הלל משה גלבשטיין, מחסידי כ"ק אדמו"ר הצ"צ, בעל-מחבר-ספר משכנות לאביר יעקב ולא נתברר עדיין אם הנחות אלו נרשמו על-ידו, או שנרשמו על-ידי רושם אחר, והוא העתיקם בהיותו בליובאוויטש אצל אדמו"ר המצח צדק" ("מה'פתח דבר" לספר).

דיון ארוך בדברי ה"משכנות"

בהתוועדות שבת קודש פרשת שמיני תש"נ התייחס הרבי להלכה בסוף הלכות בית הבחירה והתחלת הלכות כלי המקדש, והקדיש שיחה שלמה לסוגיית שמירת המקדש בזמן הזה. השיחה הוגהה על-ידי הרבי באידיש ולאחר מכן תורגמה גם ללשון-הקודש (תורת מנחם התוועדות תש"נ כרך ג' עמ' 85 ואילך).

נקודת תוכן השיחה שם: אחרי הבאת דברי הרמב"ם שמטרת שמירת המקדש היא משום כבוד; ממשך שכתבד המקדש מפני השכינה שבו, ולכן השמירה מתבצעת על-ידי כוהנים ולווים דווקא. אלא שאם כן נשאלת השאלה: מכיוון ששכינה אינה בטלה גם בזמן חורבן הבית - למה לא משתדלים לקיים מצות השמירה במכלי-שכן ממצוות יראת המקדש שהיא רק מצות-עשה בלבד; וכאן הדגיש הרבי:

וכמבואר כל זה בארוכה בספר משכנות לאביר יעקב (להרמ"מ גלבשטיין), שמביא ריבוי סברות וטעמים שמצות שמירת המקדש היא גם בזמן הזה, ומחבר הספר מסיק כך למסקנא (ועד שהוא בעצמו השתדל שתקיים מצוה זו, כידוע).
ובהמשך הדברים:

ואף-על-פי שבעל המחבר ספר הנ"ל מסיק שצריכים לקיים את מצות שמירת המקדש בזמן הזה - הרי זוהי דעת היחיד ולא נתקבלה בתפוצות ישראל, אצל רוב הפוסקים וגדולי-ישראל בדור ההוא, וגם בדורות שלפניו.

למעשה כל השיחה נסכה סביב דברי הרב גלבשטיין, ובהערות צויין לספרו עוד פעמים רבות, בעניינים דלקמן: דברי הרמב"ם שהשמירה לעולמי עד. לגבי השמירה למועד כניסת זר או טמא מת - עניין השייך בזמן הזה. לעניין השמירה בלילה. שם הערות 11, 12, 18.

ובפרט לפי הידיעות ששמירת המקדש אינה עבודה ומותרת בור - ראה בארוכה בספר משכנות שם סימן נג. וש"נ - הערה 21.

לכאורה בזמן הזה (שאין עבודה במקדש) צריכה להיות השמירה הן ביום הן בלילה (ראה בארוכה משכנות סימן י"ד) ולהעיר מישעיהו (סב,ו): על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו. וראה ספר משכנות שם סימן י"ד. סימן י"ג - הערה 22.

ויתירה מזה - כמבואר בספר משכנות שם סימן מט, שכיוון שכל רגע יש במציאות אפשרויות שיבנה המקדש, הדעת נותנת דבכל שעה יש חיוב המצוה על הכהנים שיעמדו לשמור אפילו כל זמן שלא נבנה, שהרי ראוי שבאותו הרגע יבנה בידי שמים, וזה נקרא ראוי בכל רגע, משום הכי לא נפקע המצוה כלל מהכהנים בכל רגע כו', עיין שם - הערה 31.

לתירוץ של הרבי: "ומשום טעם פיקוח-נפש (אפילו ספק פיקוח-נפש) הרוחה כל התורה כולה, לא קיימו במשך הדורות בגלות את מצות שמירת המקדש. . . על-ידי הצבת שומר (שומרים) מפני כבוד המקדש".

בהערה 36 מציין הרבי: